

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

ОСВІТА, НАУКА ТА ВИРОБНИЦТВО: РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

І Всеукраїнської науково-методичної конференції,

присвяченої

*15-й річниці заснування Шосткинського інституту
Сумського державного університету*

(Шостка, 21 квітня 2016 року)

**Суми
Сумський державний університет**

УДК 908; 7.03

**РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНОГО
ВБРАННЯ УКРАЇНЦІВ ЗА МУЗЕЙНИМИ КОЛЕКЦІЯМИ
ТА АРХІВНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ**

А.К. Будик

Комунальна організація (установа, заклад)
«Шосткинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №4
Шосткинської міської ради Сумської області»
вул. Куйбишева, 30, м. Шостка, 41110
schoo4@ukr.net

Якщо кожен із нас запитає себе, яким уявляє національний стрій України, то відразу в спогадах виринуть вишиванки, шаровари, віночки з різнобарвними стрічками, червоні чоботи. Але не все так просто. Національний костюм, перш за все, уособлює національну самосвідомість, етнічну само ідентифікацію, постаючи водночас і могутнім засобом історичного формування, історичного утвердження як у індивідуальній, так і в суспільній свідомості. Будь-який костюм складається протягом століть, тому обов'язково втілює в собі історію нації, її духовні цінності. Як частка народної душі, він має велике історичне, культурне та художнє значення.

На формування українського одягу мали вплив різні фактори: природні умови, культурна спадщина попередніх поколінь, культурні взаємини з іншими народами, мистецькі здобутки, розвиток техніки, технологій виробництва, а також спосіб життя народу, його національні особливості, релігія, суспільна мораль. Отже, одяг народу тісно пов'язаний з його історією. Виявляється, досить цікаво пізнавати, як жили та працювали наші предки, як убиралися в будні й свята, якими були їхні звичаї та обради.

Саме з цією метою у жовтні 2002 року розпочав свою роботу шкільний народознавчий гурток «Оберіг». Силами гуртківців було створено музей українського народознавства «Світлиця», де представлені предмети одягу, речі народного побуту Сумської, Харківської, Полтавської, Чернігівської, Львівської областей, спогади старожилів, фотоматеріали. Є кілька скринь, у яких наші прабабусі зберігали рушники, тканини, керсетки, святкові вишиті сорочки.

«Світлиця» – постійно діючий музей, який уводить у світ культурно-історичних надбань народу. Гуртківці займаються пошуковою роботою, залучаючи й молодших школярів, передаючи їм власний досвід. Зібрані предмети народного побуту реставруються, виготовляються макети, створюються змінні й постійні експозиції. Особливою увагою відвідувачів музею користується експозиція «Традиційне вбрання українців», де представлені автентичні зразки жіночого та чоловічого одягу, головних уборів ХІХ-ХХ століть. Періодично з'являються нові експозиції, старі доповнюються експонатами, інші перебувають на стадії розробки. У нашому музеї завжди панує атмосфера таємничості, загадковості. Заняття досить цікаві, спонукають до творчих пошуків, сприяють духовному збагаченню. Тому хочеться самому доторкнутися до прекрасного, займатися дослідницькою роботою.

Гуртківці пишаються тим, що його відвідують учні та вчителі інших шкіл, мешканці мікрорайону, гості міста. Ретельно підбирається й творчо опрацьовується інформаційний матеріал. Екскурсії проводять старшокласники.

Проведені дослідження доводять, що у ХІХ столітті на теренах України зберігається традиційне вбрання, сформоване в ансамблевий комплекс, - стрій, який

вибудовується за єдиним принципом пошарового накладання вбрання (натільне, поясне, плечове, верхнє, прикраси, доповнення, головний убір).

Повсюдно використовуються матеріали з натуральної сировини, виготовлені за єдиними технологіями ручного виробництва.

Здавна одяг виконував різну функцію: практичну, захисну, обрядову, соціальну, національну. Одяг поділявся на святковий та повсякденний. Прикрашали тільки святковий одяг. Святковий одягали на ярмарок, на весілля, на великі церковні свята, у гості, на сватання. У такі дні діставалося все найновіше, найкраще. У повсякденному житті носили більш простий одяг, який був зручним для буденної роботи й порання по господарству. Найкращий одягали всього тричотири рази на рік, у врочисті дні. Маленькі діти носили вишиванки, а їх батьки вірили, що орнамент захистить дітей від поганого ока, хвороб.

Національний одяг нашого краю, північних районів Сумської області, увібрав основні елементи Східного Полісся, Лівобережжя України. На розвиток національного вбрання цього району помітно вплинув одяг східних народів Росії, Білорусії. Це особливо помічається в селах на кордоні з Росією та Білорусією.

Сьогодні ми мусимо берегти народні традиції, вироблені українцями впродовж тисячоліть, щоб наші нащадки не втратили той потяг до творчості, краси й досконалості, який надихав наших предків. На межі XIX-XX століть українці перейшли на міський костюм, тому, на жаль, численні риси національного традиційного одягу були втрачені.

Національний український стрій постає величною пам'яткою, що пов'язана з історією народу, розкриває його характер і творчі можливості. Саме це мені вдалося простежити у своїй роботі, використовуючи автентичні зразки одягу, що накопичилися в колекції нашого народознавчого музею.

Використана література

1. Володимир Шухевич, «Гуцульщина», – Львів, 1902.
2. Олекса Воропай: Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. т.2 (репринт), «Українське видавництво», Мюнхен, 1966 – «Оберіг», К., 1991.
3. М. Ф. Сумцов, «Слобожане», Харків, 1918.
4. Матейко К. І., Український народний одяг. Київ., Наукова думка, 1977.
5. Гуцульські узорі з е-книги Людвика Вербицького та Северина Обста " Узорі русинів ", Львів , 1883.
6. Узорі Галичини, Волині, Поділля з е-книги Гелени Коморовської, " Узорі русинів ", Львів, 1887.
7. Жайворонок Віталій, Знаки української етнокультури. Словник-довідник., К.: «Довіра», 2006.
8. Бабенко В. А., Этнографический очерк народного быта Екатеринославского края / В. А. Бабенко. - Екатеринослав : Тип. Губерн. Земства, 1905.